

Kossuth Lajos: Ludovica helyett Polytechnikum

A régi negyvennyolc előtti világban az országgyűlésen már 1836-ban szóba került a „Mű-Egyetemi Intézet“ felállítása iránt való kívánság. Zemplén megye követe, Lónyay Gábor tette meg az első indítványt egy „Polytechnikum Intézet“ létesítésére. Ezt az indítványt a Karok és Rendek 1836 április 9-én elfogadták, sőt megtoldták azzal, hogy az Alsóház figyelmét felhívták a műegyetemre előkészítő reáliskolákra is.

Annymára a levegőben volt egy technikai tudományokat tanító főiskola elképzelése és egy ilyen intézet régtől fogva olyan szükséges lett volna, hogy az alsóház hamarosan elkészítette a törvénytervezetet és az akkori alkotmány szerint a királyi jóváhagyást kérő felirattal április 27-én már felterjesztették a főrendekhez jóváhagyás és továbbítás végett. A főrendiház valóban egy percet sem késlekedett, mert április 28-án elfogadta és aznap fel is terjesztette a királyhoz.

Ám a bécsi udvarnak nem igen volt ínyére a magyar intézet felállítása. Tulajdonképpen már esztendőök óta azon fáradozott, hogy valahogyan megakadályozza a technikai tudományokat terjesztő magyar intézet létesítését. Talán nem akartak versenytársat a bécsi hasonló intézetnek, talán csak az volt a cél, hogy a magyar tehetségeket is mindenáron Bécsbe kényszerítsék, de mindenképpen azon voltak, hogy a rég óhajtott és most már az egész ország közügyévé vált intézet alapítását megakadályozzák. Hiszen a világraszóló tehetségű ifjú matematikusnak, Bolyai Janosnak sem jutott jobb iskola, mint a bécsi katonai akadémia. Szokatlan gyorsasággal válaszolnak a feliratra. Már április 29-én megérkezik a válasz, amely nem hagy semmi kétséget a bécsiek szándéka felől.

A leiratban az volt, hogy „Ó felsége királyi tiszténél fogva gondoskodni fog, hogy a felterjesztésben említett intézetek, amennyiben a körülmények megengedik, felállíttassanak, éppen ezért ebben a tárgyban törvényjavaslat szükségessége nem forog fenn.“

Ez a stílus már ismerős volt az országgyűlés előtt. Azt jelentette, hogy a Műegyetem ügye mindaddig nyugszik, amíg a bécsi udvarnak tetszik, azaz időtlen időig várhat Magyarországon, míg a királyi kegy a nemzetet erre méltónak tartja.

Április 30-án tárgyalta a kerületi ülés a leiratot és amint a feljegyzések bizonyítják, Deák, Beóthy, Lónyay, Klauzál „keserűen kifakadtak“ a bécsi udvar ármánya ellen. Május 1-ére már fel is ment a válasz a királyi kéziratra, de persze semmi sem történt.

A dolog azonban nem aludt el. Pest vármegyében a következő országgyűlési időszakra készítik elő a kérdést, s 1839-ben utasítják a

követeket, hogy majd az országgyűlésen ismét hozzák szóba a műegyetem tervét. Ilyenformán 1840-ben ismét felterjesztik az 1836-iki tervezetet, erre azonban a király nem is válaszol.

Széchenyi István maga is többször hangsúlyozta a műegyetem felállításának szükségességét, de azért mikor 1840 december 28-án Kossuth Lajos megjelenik nála és a fogsága alatt a részére gyűjtött 20.000 forintot felajánlja a műegyetem céljaira, nem fogadja el. A kérdés már annyira mérges volt, Kossuth adománya a bécsi kormányban olyan bizalmatlanságot keltett volna a műegyetem iránt, hogy — Széchenyi szerint — jobb volt el nem fogadni az adományt.

1843-ig hol itt, hol ott felbukkan a már nemzeti üggyé vált műegyetemi kérdés és ekkor jelenik meg Kossuth cikke a Pesti Hírlapban.

Kossuth egyenesen a kérdés gyökerébe hatol és páratlan ítélőképességgel, nagy gyakorlattal egyszerre olyan megoldást ajánl, amely kivihető is. Persze, egy percig sem számított arra, hogy a hírlapi cikk nyomán meg is teszik azt, amit javasol. De legalább ez a cikk is nyomosan esett lathá, mikor 1844 június 12-én a „legfelsőbb elhatározás“ egy ipartanoda létesítését rendelte el, amíg majd a felállítandó műegyetem ezt az intézményt magába olvashatja.

„Amott Pest délkeleti részén vesztegel a Ludovica, ridegen, magánosan, haszonvéletlenül“, — kezdi Kossuth a cikket, majd később így folytatja:

„Azóta 35 év múlt el, és a Ludovica megnyitva még nincs! és talán új 35 év múlhat el, s a Ludovica megnyitva még sem lesz; ha a múlt két országgyűlés tanúsítása szerint csak egy olyan elvnek a feloldozásával nyitathatnék meg, mely ezerszerre becsesebb, mint az intézet.“

Elmondja aztán Kossuth, hogy nem arról van szó, mintha nem „méltánylanók“ az alapítók érdemeit, de a honvédelem egy „izecskéjének“ tartják csupán. „De idevaló megemlíteni — mondja —, hogy azon 200 növendék, kiket a Ludovica intézet 6 évenként az ország védelmének ajándékozhatna, hazánkat bizony veszély idején meg nem menthetné.“

Nem minden gúny nélkül való, mikor a cikkben rámutat arra, hogy Napoleon marsalljai „többnyire nem a katonai nevelőházakból kerültek ki“. Az meg egyenesen a bátor szókimondás teteje, mikor ezt mondja:

„És — szóljunk őszintén — eljövendő, kétségtelenül eljövendő az ily intézetek ideje is; de azt, hogy katonai akademiánk még most sincs s a legközelebbi jövőben valószínűleg nem is lesz, azt minden körülményeket, az itt részletesen nem fejtegethetőket is megfontolva —

valamely igen nagy nemzeti szerencsétlenségnek éppen nem tartjuk.“

S aztán rögtön jön a fődolog! „Ime, uraim! — írja — előttünk hever a nemzeti műipar mezeje parlagon és ápolatlanul. E mező a nemzeti jólét — sőt többet mondunk — e mező a nemzeti önállóság erkölcsi függetlenség hatalmas tényezője.“

De még mindig nem látja kellően előkészítettnek, hogy a Polytechnikum dolgát belevesse a cikkbe és később így folytatja

„Már pedig, ha van valami, mire nézve a nemzet köz-, s magánéletében mutatható közvélemény határozottan s félremagyarázhatatlanul nyilatkozott, bizonyosan ilyen az, hogy a honi műipart védeni, ápolni, éltetni, serkenteni kell.“ „... a honi műipar mezeje, mely mind- eddig magára hagyatott, már is nem egy riadót termelt...“ és most jön a nagy következtetés:

„... ideje, hogy a státus nekik alkalmat nyújtson megismerkedni a műipar fejleményének azon fokával, melyre a szerencsésebb külföld azt már fölkezdte...“ „Nekünk úgy tetszik, ideje annyira itt van... hogyha mégis kétségnél magunkon segíteni, rajtunk az Isten sem segít többé!“ és:

„... ne hagyjuk a Ludovicát ridegen haszonvéletlenül vesztegelni, hanem addig is, míg katonai intézetek létesítésének órája ütne, használjuk azt a nemzet legsürgetőbb szükségéi egyikének fedezésére, s alakítsuk át Polytechnicum intézetté!“

Beszél aztán még arról, hogy az alapítók szándéka sem lehet más, minthogy ebbe beleegyezzenek, de ha nem, akkor:

„Tökéletes intézkedési jogot nyújt a Ludovica megalapításáról alkotott 1800:VII. tc. 2. szakaszának azon rendelete, mely ekképpen szól: ezen intézet természetét, szerkezetét, rendeltetését országgyűlésen kívül nem lehet megváltoztatni — tehát országgyűlésen meg lehet változtatni. És így mi e részben legkisebb nehézséget sem látunk.“

A cikk befejezéséért felhoz még egy ellenérvet is, hogy t. i. a Ludovica a város derekától távol fekszik, de egy gyönyörű fasorral lehetne ezen segíteni — mondja — s azzal fejezi be a nagyszerű cikket:

„Azért még egyszer: alakítsuk a Ludovicát Polytechnicum intézetté.“

Kossuthnak ez a bátor és bámu'atosan diplomatikus cikke is hatalmas ütés volt, s ezekkel a bécsi kamarilla kacsapaját végre is sikerült bedönteni. Igaz, hogy az 1844-ben felállított ipartanoda csak 1857-ben lett műegyetemmé, s Kossuth már nem érthette meg ezt hazájában, de ez a cikk világot vet arra, hogy Kossuthnak milyen reális érzéke volt a technikai fejlődés szükségessége iránt. Szalánczi Károly